

A Fővárosi Ítéltábla a Dr. ... Ügyvédi Iroda által képviselt ... felperesnek a Dr. ... Ügyvédi Iroda által képviselt ... I. rendű és a Dr. ... Ügyvédi Iroda által képviselt II. rendű alperes neve II. rendű alperesek ellen tartozás megfizetése iránt indított perében a Székesfehérvári Törvényszék 2015. december 3-án kelt 15.G.40.108/2013/130. számú részítélete ellen a felperes részéről 131. sorszám alatt benyújtott fellebbezés, valamint a Székesfehérvári Törvényszék 2016. július 21-én kelt 15.G.40.108/2013/159. számú ítélete ellen a felperes és a II. rendű alperes részéről 160. sorszám alatt előterjesztett fellebbezés folytán indult másodfokú eljárásban meghozta az alábbi

r é s z í t é l e t e t:

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság részítéletét a felperes és a II. rendű alperes között 2012. október 1-jén megkötött alvállalkozási szerződés érvénytelenségét megállapító rendelkezés tekintetében megváltoztatja és az I. rendű alperes által az ide egyesített külön perben előterjesztett keresetet elutasítja;

a felperes és az I. rendű alperes között 2011. július 12-én az I. rendű alperes 1. számú nagykohójának felújítása tárgyában kötött vállalkozási szerződés érvénytelenségét megállapító rendelkezés tekintetében a részítéletet hatályon kívül helyezi és ebben a körben – a megtámadási okokra alapított érvénytelenségi vizontkereset elbírálására – az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasítja.

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletének a tűzálló anyagok szállítására kötött szerződés teljesítésének lehetetlenülésére alapított kártérítési igény, valamint a pótmunkadíj iránti igény tekintetében a felperes keresetét elutasító rendelkezését helybenhagyja, ezt meghaladóan az ítéletet a perköltségre is kiterjedően hatályon kívül helyezi és ebben a keretben az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasítja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az I. rendű alperesnek 4.400.000 (Négymillió-négyszázezer) forint + áfa összegű elsőfokú és 2.200.000 (Kettőmillió-kétszázezer) forint + áfa összegű másodfokú részperköltséget;

kötelezi az I. rendű alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperes és a II. rendű alperes mint együttes jogosultak részére 5.170.000 (Ötmillió-százhetvenezer) forint + áfa összegű elsőfokú és 2.585.000 (Kettőmillió-ötszáznyolcvanötezer) forint + áfa összegű másodfokú perköltséget, továbbá a II. rendű alperes részére 1.000.000 (Egymillió) forint felülvizsgálati költséget.

A Fővárosi Ítéltábla a jelen részítélettel el nem bírált rész tekintetében a felperes másodfokú részperköltségét 5.000.000 (Ötmillió) forint, továbbá 6.000.000 (Hatmillió) forint + áfa összegben, az I. rendű alperesét 6.000.000 (Hatmillió) forint + áfa összegben állapítja meg.

A részítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

A kereseti előadás szerint a felperes mint vállalkozó és az I. rendű alperes mint megrendelő 2011. július 12-én 3.890.000 euró + áfa összegű átalánydíjas vállalkozási szerződést kötöttek az I. rendű alperes 1. számú nagyolvasztójának 2012. évi felújításához szükséges komplett tervezési és kivitelezési tervdokumentáció elkészítése, valamint az 1. számú kohó felújítása során a szerződés 1. számú mellékletében meghatározott kivitelezési munkák elvégzése tárgyában (a továbbiakban: vállalkozási szerződés). A 2011. december 29-én és 2012. március 7-én módosított szerződés szerint felperesnek a kivitelezéshez kapcsolódó előzetes helyszíni munkákat 2013. február 19-én kellett volna megkezdenie.

A kohó felújításához kapcsolódóan a felperes mint eladó és az I. rendű alperes mint vevő 2012. január 3-án egy további szerződést is kötöttek, amelyben a felperes 1.975.000 euró + áfa díj ellenében a kohó átépítéséhez a fenék- és medence tűzálló anyagainak tervezését, gyártását és leszállítását vállalta (a továbbiakban: a tűzálló anyagokra vonatkozó szerződés).

Az I. rendű alperes 2012. július 24-én a vállalkozási szerződés műszaki tartalmát csökkentő szerződésmódosítást kezdeményezett, amelynek alapján a felek között egyeztetések kezdődtek.

A felperes a 2012. július 31-én tartott egyeztetésen bejelentette, hogy a módosítások kapcsán egyes fejezeteknél felmerült többlet tervezési feladatok teljesítésével összefüggésben 80.000 euró többletköltsége keletkezett, amelynek megtérítésére igényt tart.

A felperes 2012. december 5-én kelt levelében a tervezési feladatokat teljes terjedelmükben készre jelentette, amit az I. rendű alperes 2012. november 15-én és december 2-án kiállított teljesítési igazolásokkal elfogadott, erre tekintettel a tervezési díjról kiállított számlákat befogadta és maradéktalanul kifizette.

A felperes megrendelőként 2012. október 1-jén alvállalkozási szerződést kötött a II. rendű alperessel, mint vállalkozóval 990.000 euró vállalkozói díj ellenében a vállalkozási szerződésben rögzített eredeti műszaki tartalom szerinti kivitelezési munkák elvégzésére.

Az I. rendű alperes 2013. január 10-én kelt levelében a vállalkozási szerződésben foglaltakhoz képest jelentősen csökkentett műszaki tartalommal újabb ajánlatot kért, amitől a felperes 2013. január 31-i levelében elzárkozott.

Az I. rendű alperes 2013. február 6-án kelt levelében arra hivatkozással, hogy a vele szembeni felszámolási eljárás kezdeményezésével a felperes megsértette a jó hírét, üzleti tisztességét, a vállalkozási szerződéstől annak 11.2. a) pontja alapján kártérítési kötelezettség nélkül – azonnali hatállyal – elállt. Utalt továbbá arra is, hogy a felperes magatartása a vállalkozási szerződés lehetetlenülését is eredményezte, mert a szerződéskötést követően a gazdasági válság hatására romló piaci feltételek a műszaki tartalom csökkentését tették indokolttá, a szerződésmódosításhoz azonban a felperes lehetetlen feltételeket támasztott.

Az I. rendű alperes 2013. február 13-i levelében a tűzálló anyagokra vonatkozó szerződéstől is elállt a gazdasági válság okozta ellehetetlenülés és a vállalkozási szerződés megszűnése miatt.

A felperes 2013. február 18-i levelében vitatta mindkét szerződéssel kapcsolatban az elállás megalapozottságát.

A felperes módosított keresetében kérte az I. rendű alperest kártérítés jogcímén 1.773.000 euró és a kereset benyújtásától az 1959. évi IV. törvény (Ptk.) 301. §-a szerinti késedelmi kamata megfizetésére kötelezni, elsődlegesen a Ptk. 312. § (3) bekezdésére, másodlagosan a Ptk. 395. §-ára alapítva. A vállalkozási szerződésből eredő kárát 1.126.400 euró elmaradt haszonban jelölte meg, amelyet úgy számított ki, hogy a már teljesített tervezési munkák ellenértékére figyelemmel még fennmaradó 2.997.000 euró vállalkozói díjból levonta a II. rendű alperesnek fizetendő 990.000 euró

alvállalkozói díjat, és 99.000 euró bánatpénzt, továbbá a teljesítéssel kapcsolatos 979.600 euró egyéb, kalkulált költségeit. A tűzálló anyagokra vonatkozó szerződés lehetetlenülése miatt kártérítésként 646.600 euró elmaradt haszon megfizetésére tartott igényt, ezt az összeget úgy számította ki, hogy a szerződés szerint neki járó 1.975.000 euró díjból levonta az általa kalkulált 1.162.400 euró anyagköltséget és 166.600 euró egyéb kiadást.

A felperes kára bekövetkeztének és összegének bizonyítására részletes kárszámítást és okiratokat csatolt, köztük a II. rendű alperessel kötött alvállalkozási szerződést.

Az I. rendű alperes az ellenkérelmében kérte a kereset elutasítását, annak jogalapját és összecszerúságát is vitatta.

Állította, hogy a vállalkozási szerződéstől annak 11.2. a) pontja alapján jogszerűen állt el, illetve a felmerült gazdasági- és pénzügyi okból ellehetetlenült, így az a Ptk. 312. § (1) bekezdése szerint megszűnt. A szerződésszegésre hivatkozással érvényesíteni kívánt felperesi kártérítési igény a vállalkozási szerződés vonatkozásában azért is alaptalan, mert a szerződés érvénytelen, így arra semmilyen követelés nem alapítható.

A tűzálló anyagokra vonatkozó szerződés szorosan kapcsolódott a vállalkozási szerződéshez, ezért annak megszűnése a tűzálló anyagok szállítására kötött szerződés megszűnését is eredményezte.

Hivatkozott arra is, az elállásra adott 2013. február 18-i válaszlevelében felperes mindkét szerződés megszűnését tudomásul vette, így azok közös megegyezéssel történt megszűnése is megállapítható.

A felperes mindezek mellett kára bekövetkeztét, összecszerúságát sem bizonyította, a csatolt kalkuláció erre nem alkalmas.

A tűzálló anyagokra vonatkozó szerződéssel kapcsolatban kifogásként annak semmisségére hivatkozott.

Az I. rendű alperes viszontkeresetet is előterjesztett, amelyben a vállalkozási szerződés részbeni, a kivitelési munkákra vonatkozó rendelkezései érvénytelenségének megállapítását kérte elsődlegesen a Ptk. 200. § (2) bekezdésére alapítva jóerkölcsbe ütközésre hivatkozással, másodlagosan a Ptk. 201. § (2) bekezdése alapján feltűnő értékaránytalanság, másodlagosan a Ptk. 210. § (1) és (3) bekezdésére alapítva tévedés jogcímén. Arra az esetre, ha az nyerne megállapítást, hogy a vállalkozási szerződés a tervezési és a kivitelezési feladatok tekintetében „nem bontható szét”, az érvénytelenség jogkövetkezményeként a vállalkozási szerződés határozathozatalig történő hatályossá nyilvánítását és annak megállapítását kérte, hogy a tervezést illetően a felek egymással teljeskörűen elszámoltak, az I. rendű alperesnek nem áll fenn díjtartozása a felperes felé.

A vállalkozási szerződés jóerkölcsbe ütközés miatti semmissége körében előadta, hogy a felperes minden kivitelezési munkára a vállalkozói díjnál lényegesen alacsonyabb díj ellenében alvállalkozási szerződést kötött a II. rendű alperessel, így munkavégzés nélkül a vállalkozási szerződés díjának 74%-ával megegyező mértékű haszonhoz jutott volna, ezzel a piaci normákat megsértve. Az alvállalkozási szerződés tartalma is azt bizonyítja, hogy a felperes nem lett volna képes a vállalkozási szerződés szerinti kivitelezési munkák teljesítésére, a kivitelezési munkákkal összefüggésben semmilyen szolgáltatást nem nyújtott volna.

Az I. rendű alperes hivatkozott arra is, hogy a szerződés megkötésével kapcsolatos döntéshozatalban részt vevő egyes alperesi vezetők érdekeivel ellentétesen, számára hátrányt okozva jártak el, a büntetőjogi felelősség megállapítása érdekében hűtlen kezelés gyanúja miatt nyomozás is indult. Ennek jogerős befejezéséig indítványozta a per tárgyalásának a felfüggesztését. Utóbb az elsőfokú bíróság felhívására úgy nyilatkozott, nem tud konkrét adatokat megjelölni arra nézve, hogy a nyomozás során milyen, a jelen perben releváns adatok, bizonyítékok merültek fel. A büntetőeljárásban készült szakértői vélemény jelen perben történő felhasználására irányuló felperesi bizonyítási indítványt ellenezve továbbá arra hivatkozott, hogy miután a büntetőeljárás magánszemélyek büntetőjogi felelősségének megállapításával összefüggésben folyik, a nyomozás

semmilyen kérdésben nem érinti a perbeli szerződés polgári jogi elbírálását, megítélése szerint a jóerkölcsbe ütközésre vonatkozóan a rendelkezésre álló peradatok elégségesek.

Az I. rendű alperes a felperes és a II. rendű alperes közötti alvállalkozási szerződés jóerkölcsbe ütközés miatti semmisségének megállapítása iránt külön pert indított, amely 15.G.40.072/2014. számon volt folyamatban, és ezt az elsőfokú bíróság a jelen perhez egyesítette. Az alvállalkozási szerződés érvénytelenségének megállapításához fűződő jogi érdekét abban jelölte meg, hogy a vállalkozási szerződésből eredő kártérítési igény tekintetében a felperes kárszámításánál az alvállalkozói díjat vette alapul, továbbá ténylegesen az alvállalkozó teljesített volna a részére, így a teljesítés az ő tulajdonát érintette volna, ezért a teljesítés mikéntje is az ő érdekkörébe tartozik.

A felperes a viszontkereset, valamint a külön perben előterjesztett I. rendű alperesi kereset elutasítását kérte.

Vitatta a vállalkozási szerződés érvénytelenségének megállapítására irányuló kereset viszontkeresetként történő előterjeszthetőségét, valamint a megállapítási kereset Pp. 123. §-ában meghatározott feltételeinek fennálltát.

Hangsúlyozta, az alperessel egyösszegű átalánydíjas szerződést kötött az abban foglalt tervezési- és kivitelezési munkákra. A szerződés tárgyát képező szolgáltatás jogilag nem osztható, ebből következően az egyes szerződéses szolgáltatások tekintetében a szerződés érvényessége külön nem támadható és nem vizsgálható, az I. rendű alperes által állított érvénytelenségi ok fennállta a teljes szerződés érvénytelenségét eredményezi.

Az I. rendű alperes azért sem kérheti a vállalkozási szerződés érvénytelenségének megállapítását, mert egyik fél által sem vitatottan a szerződés megszűnt, ezt a felperes tudomásul vette.

A jóerkölcsbe ütközés miatti semmisségre hivatkozás megalapozatlanságára nézve a felperes előadta, a vállalkozási szerződés megkötésére pályáztatás eredményeként került sor, az I. rendű alperes azért vele kötötte meg a szerződést, mert a másik pályázónál kedvezőbb árajánlatot adott. A kivitelezési munkák elvégzésére alkalmasságát bizonyítja, hogy az alperestől felkérést kapott a pályázaton ajánlat benyújtására, továbbá a perben csatolt referencialisták mellett az I. rendű alperes akkori vezérigazgatója, ... tanúvallomása is ezt támasztja alá. Hangsúlyozta, hogy a kivitelezés során olyan további konkrét munkákat is végzett volna, amelyek nem képezték az alvállalkozó feladatát.

A jóerkölcsbe ütközés megállapítására önmagában a profit nagysága sem szolgálhat alapul. A szerződő feleken kívülálló harmadik személyként továbbá az I. rendű alperesnek nincs olyan jogi érdeke, ami alapján e szerződés semmisségének megállapítását kérhetné, a felperes nem az alvállalkozási szerződésre alapítja keresetét, arra csupán az összecszerűség körében a bizonyítékok egyikeként hivatkozik. Egyebekben a megállapítási kereset eljárásjogi feltételei sem állnak fenn, és a szerződés jóerkölcsbe ütközése sem bizonyított.

A II. rendű alperes külön nyilatkozatot a perben nem terjesztett elő, a felperes nyilatkozatait a saját előadásaként is kérte figyelembe venni.

Az elsőfokú bíróság részítéletében megállapította, hogy a felperes és az I. rendű alperes között 2011. július 12-én, az I. rendű alperesi 1. sz. nagyolvasztó felújítása tárgyában megkötött vállalkozási szerződés, továbbá a felperes és II. rendű alperes között 2012. október 1-jén ugyanezen tárgyban megkötött alvállalkozási szerződés érvénytelen; a vállalkozási szerződést az ítélelathozatalig hatályossá nyilvánította és megállapította, hogy az I. rendű alperesnek nem áll fenn vállalkozói díjtartozása a felperes felé.

A részítélet indokolása szerint az I. rendű alperes nem tudta megjelölni azt, hogy melyek azok a konkrét körülmények, amelyek büntetőeljárásban történő tisztázása a jelen per eldöntése szempontjából előkérdésnek minősülne, ezért az elsőfokú bíróság a per tárgyalását nem függesztette

fel.

Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint az I. rendű alperes a Pp. 123. §-ában foglaltak szerint megalapozottan terjesztette elő a megállapítás iránti igényét, mert a felperes kártérítés megfizetésére kötelező keresetével szemben az I. rendű alperes teljesítést nem követelhet, egyetlen jogvédelmi eszköze a szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti igény előterjesztése.

Mind a viszontkereset, mind a külön perben előterjesztett kereset megfelelt a Pp. 121. § (1) bekezdésében meghatározott követelményeknek, a viszontkereset előterjesztésének a Pp. 147/A. §-a szerinti időbeli korlátja pedig a per kiemelt jellegére tekintettel a Pp. 147/B. §-a értelmében nem érvényesült.

A vállalkozási szerződés érvénytelenségét vizsgálva az elsőfokú bíróság kifejtette, hogy a felek egyező szerződéses akarata arra irányult, hogy az egymástól egyébként elkülöníthető tervezési és kivitelezési feladatokat összefüggő feladatként határozzák meg, komplex folyamatként kezeljék, amiből az következik, hogy a kivitelezési munkákra vonatkozó rendelkezések nélkül, kizárólag a tervezésre nem kötöttek volna szerződést. A kivitelezési munkákkal kapcsolatos esetleges érvénytelenség a Ptk. 239.§-ára tekintettel a szerződés egészének érvénytelenségét maga után vonja, így a vállalkozási szerződés részbeni érvénytelensége megállapításának feltételei nem álltak fenn.

A vállalkozási szerződés jóerkölsbe ütközés miatti semmisségének megállapítására irányuló kereseti kérelemre nézve az elsőfokú bíróság az EBH2003. 956., a BH2004. 141. és a BDT2009.2020. számú eseti döntésekre utalva rögzítette, hogy jóerkölsbe ütközőnek az a szerződés minősül, amelyet jogszabály nem tilt, de az ezzel elérni kívánt cél, a vállalt kötelezettség jellege, azért ellenszolgáltatás elfogadása, illetve a szerződés tárgya az általánosan elfogadott erkölcsi normákat, szokásokat nyilvánvalóan sérti és azért azt az általános társadalmi megítélés is egyértelműen tisztességtelennek, elfogadhatatlannak tekinti. A bírói gyakorlat szerint jóerkölsbe ütközik az a vállalkozási szerződés, amelyben a vállalkozó úgy vállal el egy kivitelezési munkát, hogy érdemlegesen saját munkát nem végez, a munkát jelentősen alacsonyabb áron alvállalkozóval végezteti el, vagy önerőből nem is képes a munkát elvégezni és tevékenység kifejtése nélkül jut jelentős díjkülönbözethez.

Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint az alperesi tanúk vallomásai alapján tényként volt megállapítható, hogy a vállalkozási szerződés megkötését megelőzően benyújtott két pályázat közül az I. rendű alperes az ár vonatkozásában a felperesét értékelte kedvezőbbnek, azt saját díjkalkulációjára is figyelemmel reálisnak tartotta, sem annak profittartalmával, sem azzal nem foglalkozott, hogy a felperes alvállalkozóként kiket kíván bevonni, ezért a vállalkozói díj reálisnak volt tekinthető.

Az alvállalkozási szerződés tartalmából arra a következtetésre jutott, hogy a felperes saját kivitelezési munkáinak elvégzését a II. rendű alperes feladatává tette.

Az elsőfokú bíróság rámutatott arra, hogy a perbeli esetben speciális szakterületeket érintő olyan komplex kivitelezési feladatról volt szó, amely csak alvállalkozók bevonásával végezhető el, azonban a felperestől elvárható, hogy a saját vállalása szerinti munkák érdemi részét önerőből teljesítse. A rendelkezésre álló adatok, bizonyítékok, így különösen az egyes kártételek keresetlevélben foglalt felsorolása azt támasztja alá, hogy a kivitelezési munkák érdemi részét a felperes maga nem lett volna képes elvégezni, a teljes kivitelezésen kívül a művezetés, építésvezetés, általános koordinátor feladatainak ellátásával is külső vállalkozót bízott meg.

A szerződésből megállapította, hogy az I. rendű alperes is jelentős kivitelezési munkákat vállalt, az anyagok biztosítása mellett más vállalkozók munkaterületre történő beléptetésének koordinálása is az ő feladata volt. Ezzel szemben a felperes semmivel nem támasztotta alá azt az állítását, hogy az I. rendű alperessel fővállalkozási szerződést kötött, a felek közötti szerződésben erre utalás sincs. Mindezekre tekintettel a perbeli vállalkozási szerződés nem minősül a Ptk. 401. §-a szerinti fővállalkozási szerződésnek, amelynek lényeges eleme az, hogy a fővállalkozó a megrendelő

helyébe lépve a beruházás teljes lebonyolítását vállalja.

Az elsőfokú bíróság valamennyi körülményt mérlegelve arra a következtetésre jutott, hogy a vállalkozási szerződés a Ptk. 200. § (2) bekezdésében meghatározott jóerkölcsbe ütközik, így semmis, mert a felperes úgy vállalta el a kivitelezési munkát, hogy tudta, érdemleges saját munkát nem fog végezni, azt alvállalkozója fogja elvégezni jelentősen alacsonyabb áron, így érdemi tevékenység kifejtése nélkül jutott volna kirívóan magas, a felperesi kalkuláció szerint is 380.000.000 forint díjkülönbözethez. A körülmények összességének értékelése alapján a felperes szerződéssel elérni kívánt célja az, hogy jelentős érdemi munkavégzés nélkül realizált volna extraprofitot, ami sérti a közerkölcsöt. A felek egyező előadása szerint a felperes a tervezési feladatokat teljesítette, e körben a felek teljeskörűen elszámoltak, az eredeti állapot visszaállítására nincs mód, az elsőfokú bíróság az I. rendű alperes kérelmének megfelelően a Ptk. 237. § (2) bekezdésére hivatkozással a szerződést a határozathozatal időpontjáig hatályossá nyilvánította és megállapította, hogy az elszámolás keretében nem maradt ki nem fizetett szolgáltatás.

A felperes és a II. rendű alperes közötti alvállalkozási szerződés jóerkölcsbe ütközés miatti semmisségét vizsgálva az elsőfokú bíróság rögzítette, ennek során is figyelembe vette a vállalkozási szerződés semmissége körében értékelt szempontokat, a felperes szerződéssel elérni kívánt céljával összefüggésben azt, hogy a vállalkozási szerződés és az alvállalkozási szerződés szerinti díj között kirívóan magas, 74%-os díjkülönbözet áll fenn.

A felperes az alvállalkozási szerződés megkötése időpontjában már maga is tényként kezelte, hogy az eredeti műszaki tartalom nem fog megvalósulni, az alvállalkozási szerződést mégis az eredeti műszaki tartalom szerint kötötte meg. Ezen eljárása nemcsak jóerkölcsbe ütközik, hanem kifejezetten rosszhiszemű is volt, ily módon a Ptk. 4. § (1) bekezdése szerinti jogelvet is sérti. A felperes a díjkülönbözet számításából eredő elmaradt hasznát egy olyan szerződéses megállapodásra alapította, amit tisztességes, jóhiszemű, együttműködő magatartás mellett nem köthetett volna meg. Mindezekre tekintettel az elsőfokú bíróság az alvállalkozási szerződés jóerkölcsbe ütközés miatti semmisségét is megállapította.

A tűzálló anyagokra vonatkozó szerződés érvénytelenségét a viszontkeresetben megjelölt okból az elsőfokú bíróság aaptalannak ítélte, figyelemmel arra, hogy ennek körében az I. rendű alperes többszöri felhívást követően sem munkálta ki a semmisségi kifogását. Rámutatott arra, hogy a tűzálló anyagokra vonatkozó szerződés teljesítése független a vállalkozási szerződéstől, ezért annak érvénytelensége nem vonja maga után ezen megállapodás érvénytelenségét.

A részítélet ellen a felperes nyújtott be fellebbezést, amelyben kérte elsődlegesen annak megváltoztatását, a viszontkereset, valamint a külön perben előterjesztett I. rendű alperesi kereset teljes egészében való elutasítását, és az I. rendű alperes keresete szerinti marasztalását; másodlagosan annak hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság újabb eljárás lefolytatására és újabb határozat hozatalára utasítását.

Az elsőfokú eljárásban előadottakkal lényegében egyezően továbbra is vitatta a vállalkozási szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti igény viszontkeresettel történő érvényesíthetőségét, valamint a megállapítási kereset eljárásjogi feltételeinek fennálltát.

Az elsőfokú eljárásban előadottakat továbbra is fenntartva állította, hogy az elsőfokú bíróság tévesen, a vállalkozási szerződés egyértelműen meghatározott tárgyával és a per egyéb irataival ellentétesen állapította meg azt, hogy a szerződés nem fővállalkozási, hanem „egyszerű” vállalkozási szerződés, a felperes által végzett és végzendő munkák ugyanis jellegükre, természetükre és volumenükre figyelemmel egyértelműen fővállalkozói, de legalábbis generálkivitelezői feladatoknak minősülnek. Ebből következően az a ténymegállapítás is téves, iratellenes, hogy a felperes nem végzett volna érdemleges saját munkát és munkavégzés nélkül realizált volna extraprofitot. Tévesen és jogszabálysértően hagyta figyelmen kívül az elsőfokú bíróság azt is, hogy a felperes, valamint a II. rendű alperes a mindkettőjük képviselőjében eljáró jogi

képviselő útján egybehangzó nyilatkozatot tett arra nézve, hogy az alvállalkozási szerződés a 2014. szeptember 1-jei tárgyaláson 53/F/78. sorszám alatt csatolt kiegészítés szerinti tartalommal rögzíti a felek szerződéses akaratát, és megalapozatlanul állapította meg azt, hogy a vállalkozási és az alvállalkozási szerződés szerinti kivitelezési munkák azonosak, a felperes nem vállalt effektív munkavégzést.

Mindezen téves ténymegállapításokból az elsőfokú bíróság ugyancsak tévesen és megalapozatlanul jutott arra a következtetésre, hogy a vállalkozási szerződés jóerkölcsbe ütközik, különös tekintettel arra, hogy – amint azt egyébként az elsőfokú bíróság is megállapította – a vállalkozói díj reális piaci árnak tekinthető, mint ahogy az ukrán piaci viszonyok, jövedelmek mellett az alvállalkozói díj is. E két díj piaci viszonyokból adódó különbségének „kihasználása” reális, ésszerű és jogszerű vállalkozói magatartás, nem sérti a közerkölcsöt.

Az alvállalkozási szerződés jóerkölcsbe ütközés miatti semmisségét is tévesen állapította meg az elsőfokú bíróság azon az alapon, hogy annak megkötésekor a felperes már elfogadta az eredeti műszaki tartalom csökkentését. Erre nézve ugyanis a vállalkozási szerződést érintő szerződésmódosítás aláírására nem került sor, így az adott körülmények között a felperes nem köthetett más műszaki tartalomra alvállalkozási szerződést.

A felperes a Pp. 18. § (4) bekezdése szerinti panasszal élt az elsőfokú eljárásban az eljáró bíróval szembeni elfogultsági kifogását elutasító végzés ellen, részben az elfogultsági kifogásban előadottakra, részben arra hivatkozással, hogy az eljáró bíró egy másik ügyben burkoltan ugyan, de egyértelműen elismerte elfogultságát, továbbá a felperes ideiglenes intézkedés iránti kérelmét elutasító végzésében prejudikált, valamint az azonos peres felek között zajló másik perben egyértelműen elfogultságot igazoló végzést hozott.

A felperes a másodfokú eljárásban arra is hivatkozott, hogy az elsőfokú bíróság túlterjeszkedett a kereseti kérelmen, amikor a díjtartozás fenn nem állását állapította meg, a felperes keresete ugyanis nem vállalkozói díj megfizetésére, hanem kártérítésre irányult. Az eljárási szabályokat ugyancsak súlyosan megsértve az elsőfokú bíróság a felperes keresetét nem merítette ki, nem bírálta el, mert nem foglalt állást a kártérítési igény, a lehetetlenülés tekintetében. Lényeges eljárási szabálysértés továbbá, hogy az elsőfokú bíróság a felperesi indítvány ellenére nem használta fel a perben az I. rendű alperes feljelentése alapján hűtlen kezelés gyanúja miatt indult nyomozás során beszerzett igazságügyi szakértői véleményt, amelynek megismerése a tényállás felderítése érdekében nem mellőzhető.

Az elsőfokú eljárásban 2015. március 6-án – az elsőfokú bíróság elnökével és az eljáró bíróval szemben – előterjesztett elfogultsági kifogásának elutasítását sérelmezve azt emelte ki, hogy a perbelivel azonos felek közötti másik per aktájában fellelte az eljáró bíró 2015. október 5-i keltezésű hivatalos feljegyzését, amelyben az ügy másik bíróra történő szignálását kérte, a két folyamatban lévő perben a személyével szemben tanúsított ellenséges magatartásra, a pártatlanság látszatára, ami egyértelműen az elfogultság burkolt bejelentésének minősül. Véleménye szerint az eljáró bíró elfogultságát támasztja alá az a körülmény is, hogy a jelen kiemelt jelentőségű perben a részítélet ellen benyújtott fellebbezése felterjesztésére 6 hónapos késedelemmel került sor.

Az I. rendű alperes a fellebbezési ellenkérelmében a részítélet helybenhagyását kérte.

Vitatta, hogy a részítélet meghozatalára az eljárási szabályok megsértésével került volna sor. Ezzel összefüggésben kiemelte, a keresetlevél benyújtását követően a felperes elállt a tervezési díj megfizetése iránt előterjesztett kereseti kérelmétől, így a perben bizonyított tények alapján az elsőfokú bíróság helytállóan, jogszabálysértés nélkül állapította meg azt, hogy az I. rendű alperesnek nem áll fenn díjtartozása a felperes felé.

Helyesen állapította meg az elsőfokú bíróság azt is, hogy a perbeli vállalkozási szerződés nem minősül fővállalkozásnak, továbbá, hogy a felperes a vállalkozási szerződésben pontosan

meghatározott kivitelezési feladatait sem végezte volna el ténylegesen, a szervezői feladataira vonatkozó állításait pedig semmivel nem támasztotta alá.

Akkor sem tévedett az elsőfokú bíróság, amikor az alvállalkozási szerződés tartalmát a keresetlevél mellékletét képező magyar nyelvű szerződés szövegének alapulvételével állapította meg, és figyelmen kívül hagyta annak a per későbbi szakaszában az I. rendű alperes érvénytelenségi kifogásának előterjesztését követően benyújtott kiegészítését. Nyilvánvaló ugyanis, hogy a kiegészítés a vállalkozási szerződés és az alvállalkozási szerződés szerinti kivitelezési feladatok egyezéseinek elfedése céljából született. Mindezeket mérlegelve az elsőfokú bíróság megalapozottan jutott arra a következtetésre, hogy a felperes által érdemi munkavégzés nélküli haszonszerzésre kötött vállalkozási szerződés jóerkölcsbe ütközik, az semmis.

Az alvállalkozási szerződés tekintetében ugyancsak a bizonyítékok okszerű mérlegelésével jutott az elsőfokú bíróság arra a következtetésre, hogy azt a felperes annak ellenére kötötte meg a vállalkozási szerződés szerinti eredeti műszaki tartalommal, hogy a műszaki tartalmat a felek közösen már megváltoztatták, a felperes eljárása rosszhiszemű volt, az alvállalkozási szerződés is jóerkölcsbe ütközik, így semmis.

A felperesi elfogultsági kifogással összefüggésben az I. rendű alperes a felperes valamennyi állítását vitatta és azt hangsúlyozta, hogy felperes azt sem valószínűsítette, hogy a bejelentés alapjául szolgáló tényről a tárgyalás megkezdése után szerzett tudomást, és ezt követően nyomban bejelentette a kizárási okot, így a Pp. 16. § (4) bekezdésére figyelemmel az elfogultsági kifogás emiatt sem lehet eredményes.

A Fővárosi Ítéltábla a 2016. szeptember 21-én meghozott 31.Gf.40.314/2016/10/I. számú részítéletével az elsőfokú bíróság részítéletének a felperes és a II. rendű alperes által 2012. október 1-jén kötött szerződés érvénytelenségét megállapító rendelkezését megváltoztatta és e tekintetben – a viszontkeresetnek tekintett, a 15.G.40.072/2014. szám alatt előterjesztett – keresetet elutasította, a részítélet egyéb megfellebbezett rendelkezéseit hatályon kívül helyezte, és e tekintetben az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította.

Az I. rendű alperes felülvizsgálati kérelme folytán eljáró Kúria a 2017. március 30-án meghozott Pfv.V.22.491/2016/14. számú végzésével a jogerős részítéletet hatályon kívül helyezte és a másodfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította; az I. rendű alperes felülvizsgálati eljárási költségét 5.500.000 forintban, a felperesét 2.000.000 forintban, a II. rendű alperesét 1.000.000 forintban állapította meg.

Határozata indokolásában egyebek mellett kifejtette, a másodfokú részítélet rendelkező részének megfogalmazása szerint az elsőfokú részítélet megváltoztatása nem hatott ki a felperes és az I. rendű alperes közötti vállalkozási szerződésre, azaz a jogerős részítélet rendelkező részéből a felperes és az I. rendű alperes közötti vállalkozási szerződéssel kapcsolatos, a jóerkölcsbe ütközésre alapított érvénytelenségi kereset jogerős elbírálásának hiánya olvasható ki. Ehhez képest a jogerős részítélet jogi indokolásában írtak szerint az ítéltábla azt állapította meg, hogy a felperes és az I. rendű, valamint a II. rendű alperes között létrejött vállalkozási szerződésekkel szemben a jóerkölcsbe ütközésre alapított kereseti, illetőleg viszontkereseti kérelem nem megalapozott. A jogerős részítélet rendelkező része és indokolásának fentebb idézett részei nem felelnek meg az egyértelmű, világos, pontos megfogalmazás bírósági határozatokkal szembeni alapvető, garanciális követelményének, mert nem egyértelműek, nem pontosak, nem teszik lehetővé annak aggálytalan, minden kétséget kizáró megállapítását, hogy a részítélet mely kereseti, illetve viszontkereseti igények tekintetében bír jogerővel (res iudicata) és pontosan mely kereseti, illetve viszontkereseti igények vizsgálata szükséges még a folytatódó eljárásban. A jogerős részítélet jogi indokolása nem illeszkedik a megszüvegezett rendelkezéshez, ami által a másodfokú bíróság a Pp. 221. § megsértésével az ügy

érdemére kiható eljárási jogszabálysértést követett el, amelynek kiküszöbölésére a felülvizsgálati eljárásban nem volt mód, ezért a másodfokú eljárás megismétlése szükséges.

A folytatódó elsőfokú eljárásban a felperes a keresetét felemelte, az I. rendű alperest kérte pótmunkadíj címén bruttó 101.600 euró megfizetésére is kötelezni. Arra hivatkozott, hogy a vállalkozási szerződés szerinti tervek átadását követően az I. rendű alperes a vállalkozási szerződés műszaki tartalmának csökkentését kezdeményezte, amellyel kapcsolatos tervek elkészítésére a felperes a fenti összegű árajánlatot tette. Az I. rendű alperes a módosított terveket 2012. december 19-én átvette. Mindezek alapján megállapítható, hogy az I. rendű alperes a már elkészült tervek átervezését pótmunkaként megrendelte, az erre vonatkozó árajánlatot ráutaló magatartással elfogadta, ezért a pótmunka díja is megilleti, erre ugyanis a felek között a vállalkozási szerződés szerinti tervezési feladatok díja tekintetében megtörtént elszámolás nem terjedt ki (BH1996. 651; BH2003. 197). Álláspontja szerint a Pp. 146. § (1) bekezdésére figyelemmel nincs eljárásjogi akadálya annak, hogy keresetét felemelve a pótmunka ellenértéke, mint elmaradt vállalkozói díj iránti igényét a jelen perben érvényesítse, mivel az átervezés a vállalkozási szerződéshez kapcsolódó pótmunkának minősül.

A tűzálló anyagokra vonatkozó szerződés lehetetlenülésére alapított kártérítési igényével összefüggésben azt hangsúlyozta, hogy a vállalkozási szerződéstől történt elállás következtében ennek a szerződésnek a teljesítése is az I. rendű alperes érdekkörébe tartozó okból lehetetlenült, mert a vállalkozási szerződés szerinti műszaki tartalom csökkentéséről nem született megállapodás. További bizonyítás felvételét, szakértői bizonyítás lefolytatását a felperes ezen igénye vonatkozásában is szükségtelennek tartotta, mert véleménye szerint a keresetlevélben foglalt kárszámítás és a csatolt mellékletek bizonyítják követelése megalapozottságát.

Az I. rendű alperes a részítélet elleni fellebbezés jogerős elbírálásáig a per tárgyalásának felfüggesztését kérte arra hivatkozva, hogy a vállalkozási szerződés érvényessége mind a vállalkozási szerződésre, mind a tűzálló anyagok szállítására kötött szerződésre alapított kártérítési igény elbírálásának előkérdése.

A pótmunkadíj címén érvényesített további felperesi igény vonatkozásában elsősorban a keresetváltoztatás eljárásjogi feltételeinek hiányára hivatkozott, érdemben annak megalapozottságát is vitatta.

Hangsúlyozta, a módosított terveket a felperes annak ellenére elkészítette és átadta, hogy a tervmódosítással kapcsolatos felperesi árajánlatra nem reagált, azt nem fogadta el, így a felek között nem jött létre megállapodás a pótmunkára. Ugyanakkor a per korábbi szakaszában a felperes a tervezési díjak rendezését a perindításkor még hátralévő 486.049 euró megfizetésével maga is kifejezetten elfogadta, a felek egybehangzóan úgy nyilatkoztak, hogy a tervezési díj elszámolásával kapcsolatban nincs további igényük, a díj teljes egészében kifizetésre került.

A szerződés átalánydíjas jellegéből az is következik, hogy az annak keretébe tartozó feladat teljesítésével összefüggésben többletköltség iránti igény nem érvényesíthető.

A tűzálló anyagok szállítására kötött szerződés lehetetlenülésére alapított kártérítési igény vonatkozásában az I. rendű alperes továbbra is állította, annak lehetetlenülése a vállalkozási szerződés megszűnése folytán olyan okból következett be, amiért nem felelős. Utalt továbbá arra is, hogy a vállalkozási szerződés érvénytelensége a tűzálló anyagokra vonatkozó szerződés teljesítésének lehetetlenülését vonta maga után. Álláspontja szerint a tűzálló anyagokra vonatkozó szerződés a felek közös megegyezésével szűnt meg, amit alátámaszt a felperes 63/A/56. szám alatt csatolt levele.

A kártérítési igény elutasításának azért is helye van, mert a felperesi kárszámítás, a csatolt okiratok sem kár bekövetkeztét, sem összegét nem bizonyítják.

Az elsőfokú bíróság 2016. július 21-én meghozott 15.G.40.108/2013/159. számú ítéletével a felperes keresetét elutasította, a felperest az I. rendű alperesnek 11.239.500 forint perköltség megfizetésére, a felperest és a II. rendű alperest az I. rendű alperes részére egyetemlegesen 8.065.900 forint perköltség megfizetésére kötelezte, továbbá megállapította, hogy az I. rendű alperes 1.500.000 forint viszontkereseti illeték visszatérítésére jogosult.

Határozata indokolása szerint a vállalkozási szerződés megszűnése okának nincs jelentősége, mert a részítéletében megállapította a szerződés érvénytelenségét, amire jogot alapítani nem lehet. Ugyanakkor a vállalkozási szerződés érvénytelensége önmagában nem eredményezi a tűzálló anyagokra kötött szerződés megszűnését, illetve teljesítésének lehetetlenné válását.

A vállalkozási szerződés 5.1. pontja határozta meg a felperes tervezési feladatait, amely terveket el is készített. A felek között vita azon volt, hogy melyik vonatkozott 12 évre és melyik a 6 éves kampányidőszakra.

Az elsőfokú bíróság a rendelkezésre álló adatok alapján megállapította, hogy a 2012 júliusában indult egyeztetések során a felperes elfogadta a tervek átdolgozását, a 2012. augusztus 27-én kelt levelében (63/A/56) már a megváltozott műszaki tartalom szerinti ajánlatot tett az I. rendű alperesnek a tűzálló anyagok 2013. évi leszállítására. Ezen felperesi magatartás azt igazolja, hogy a felperes elfogadta a tűzálló anyagokat érintő szerződés megszűnését, azt, hogy a módosított terv szerint a teljesítés módja is megváltozott. Tudomásul vette azt, hogy a megkötött szerződés szerint nem fog tudni teljesíteni, ugyanakkor bízott abban, hogy újabb szerződéses feltételeit az I. rendű alperes elfogadja. Minderre tekintettel a szerződés a Ptk. 319. § (2) bekezdése szerinti „hallgatólagos megszüntetése” állapítható meg. A tűzálló anyagokra vonatkozó szerződés 2012. augusztus 27-én már biztosan megszűnt, az I. rendű alperesnek pedig nem volt olyan kötelezettsége, hogy a felperessel újabb szerződést kössön, ezért ennek elmaradása nem értékelhető az I. rendű alperes kártérítési felelősségét megalapozó jogellenes magatartásként, így a kereseti kérelem a jogalap hiányában megalapozatlan.

A kártérítési igény azért is alaptalan, mert a felperesi számítások, kalkulációk az alperesi vitás miatt nem alkalmasak az állított kár bekövetkeztének, összegének bizonyítására, ennek érdekében szakértő kirendelésére lett volna szükség.

A felperes pótmunkadíj iránti keresetét vizsgálva az elsőfokú bíróság egyebek mellett kifejtette, a rendelkezésre álló adatok alapján az volt megállapítható, hogy a felperesnek kizárólag a vállalkozási szerződés 5.1. pontjában rögzített tervezési feladatai voltak, amelyek a tűzálló anyagokra vonatkozó teljes tervezési munkát is magukban foglalták, a tűzálló anyagokra vonatkozó szerződés alapján külön tervezési/tervmódosítási feladata nem volt. A felperest tehát a vállalkozási díj részeként a tervezési díj kizárólag a vállalkozási szerződés alapján illetheti meg, a vállalkozási szerződés 6.3. pontjában foglaltaktól eltérő díjszámítási módra egyebekben maga a felperes sem hivatkozott. Ebből következően az alperes újabb megrendelése alapján történt tervmódosítások, mint pótmunkák szintén a vállalkozási szerződés szerinti feladatokat érintették. Mindaz a tervezési/tervmódosítási munka, amit a felperes végzett, a vállalkozási szerződés szerint bírálandó el.

Figyelemmel arra, hogy a 130. sorszám alatti részítéletben az elsőfokú bíróság megállapította a vállalkozási szerződés érvénytelenségét, továbbá a tárgyalás részítélet meghozatalát megelőző berekesztéséig előterjesztett kereset alapján azt, hogy az I. rendű alperesnek vállalkozói – az annak részét képező tervezői – díjtartozása nem áll fenn, a részítéletben foglaltak pedig a Pp. 227. § (1) bekezdése szerinti kötőerő folytán, a Pp. 213. § (2) bekezdésében foglaltakra is figyelemmel, kötik az elsőfokú bíróságot, nincs eljárásjogi lehetőség arra, hogy a vállalkozói díjat ismét elszámolhassa. Erre csak a pótmunkákkal kapcsolatos felperesi követelés részítélet meghozatalát megelőző előterjesztése esetén lett volna mód, ezért a felperes vállalkozási (pótmunka) díj iránti kereseti kérelme sem vezethetett eredményre.

Az ítélet ellen a felperes és a II. rendű alperes terjesztett elő fellebbezést, amelyben kérték

elsődlegesen annak megváltoztatását, a felperes keresete szerinti ítélet meghozatalát, másodlagosan az ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság újabb eljárásra és újabb határozat hozatalára utasítását.

Álláspontjuk szerint a vállalkozási szerződés lehetetlenülésére alapított kártérítési igény elbírálásakor az elsőfokú bíróság tévesen és iratellenesen jutott arra a következtetésre, hogy a felperes elfogadta a műszaki tartalom tekintetében a vállalkozási szerződés módosítását. Ezzel szemben a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján nyilvánvaló, hogy bár a felek műszaki szakemberei egyeztettek arról, hogy a módosítás esetén milyen műszaki megoldásokat lehet alkalmazni és azok tekintetében megállapodásra jutottak, továbbá a felperes elvégezte azon tervmódosításokat, amelyek a kohó 6, illetve 12 éves (kampány) időszakra történő felújításához szükséges döntés előkészítéséhez elengedhetetlenek voltak, azonban a vállalkozási szerződés módosításában a felek nem állapodtak meg, a felperes a szerződésmódosítástól kifejezetten elzárkózott. A Ptk. egyébként sem „ismeri” a szerződés hallgatólagos megszűnésének lehetőségét, továbbá az olyan szerződést, amelyet írásban kell megkötni, csak írásban szüntethető meg. A felperes nem a Ptk. 339. §-a alapján terjesztette elő a keresetét, ezért az elsőfokú bíróságnak azt kellett volna vizsgálnia, hogy a szerződés teljesítésének lehetetlenülése az I. rendű alperes érdekkörében felmerült okból következett-e be.

A pótmunkadíj iránti igény tekintetében az elsőfokú bíróság által kifejtettekkel szemben az áttevzési pótmunka nem csak a vállalkozási szerződés része volt, hanem a tűzálló anyagokra vonatkozó szerződés része is, amely kiderül annak tárgyából.

A pótmunka fogalmát a hatályos jogszabályi rendelkezések nem határozzák meg, azonban a bírói gyakorlat szerint pótmunka a szerződés megkötése után pótlólag elrendelt, megrendelt munkák, amelyek új megrendelői igénynek minősülnek (BH2004. 249), így azok megrendelése olyan külön szerződésnek tekintendő, amelyre a felek egyebekben az eredeti szerződés rendelkezéseit alkalmazzák. A pótmunka megrendelésével és annak elfogadásával létrejött szerződés érvénytelenségét ugyanakkor az elsőfokú bíróság nem állapította meg, így a pótmunka elvégzése esetén annak ellenértéke a felperest megilleti. Az elsőfokú bíróság jogi okfejtése akkor sem helytálló, ha a pótmunka megrendelését nem külön szerződésnek, hanem szerződésmódosításnak tekinti, a részítélet ugyanis a vállalkozási szerződést a jövőre nézve szüntette meg, a pótmunkák elvégzésére azonban már korábban sor került. Így nincs eljárásjogi akadály annak sem, hogy a felperes a pótmunkadíj iránti igényét a részítélet meghozatalát követően terjessze elő.

A felperes fellebbezésében panaszt is előterjesztett a részítélet meghozatala után az eljáró bíróval szemben bejelentett újabb elfoglultsági kifogását elutasító végzés ellen, arra hivatkozva, hogy az elfoglultság nyilvánvaló.

Az I. rendű alperes a fellebbezési ellenkérelmében az ítélet helybenhagyását kérte. Változatlanul állította, a vállalkozási szerződés semmissége a tűzálló anyagok szállítására vonatkozó szerződés semmisségét is eredményezi.

Hivatkozott arra is, hogy a hűtlen kezelés gyanúja miatt a nyomozóhatóság előtt folyamatban lévő büntető eljárásban olyan újabb tények, bizonyítékok merültek fel, amelyek azt támasztják alá, hogy semmilyen ésszerű indoka nem volt annak, hogy a tűzálló anyagok beszerzésére a gyártóval egyébként közvetlen kapcsolatban álló I. rendű alperes a felperessel kössön szerződést, e szerződés célja kizárólag a vagyonkimentés lehetett, így ez a szerződés is jóerkölcsbe ütközik.

Az I. rendű alperes véleménye szerint az elsőfokú bíróság egyebekben a bizonyítékok okszerű mérlegelésével állapította meg azt, hogy a tűzálló anyagokra vonatkozó szerződés a felek közötti megállapodás alapján szűnt meg, hiszen mindketten jogfenntartás nélkül tudomásul vették azt, hogy a szerződés 1. sz. mellékletében felsorolt típusú és mennyiségű anyagokra a műszaki tartalom módosulása következtében már nem lesz szükség, a felperes pedig egy teljesen új tartalmú szerződés megkötésére irányuló ajánlatot is tett.

A felperesi pótmunkadíj iránti igényre nézve azt emelte ki, egyértelműen megállapítható, hogy a műszaki tartalom változására tekintettel végrehajtott tervmódosításokra nem a döntés előkészítés, hanem a kohó felújítása tárgyában már meghozott döntés végrehajtásának részeként került sor. A felperes egyebekben felhívás ellenére sem terjesztett elő olyan bizonyítékot, amely követelése összecszerűségét alátámasztaná.

Az I. rendű alperes mindezek mellett a részítélettel kapcsolatos fellebbezési ellenkérelmében foglaltakat kiegészítve előadta azt is, tekintettel arra, hogy a hűtlen kezelés tárgyában folyamatban lévő két nyomozati eljárásban a vállalkozási szerződés jóerkölcsbe ütközése körében releváns további tények, bizonyítékok merülhetnek fel, a nyomozás befejezéséig a jelen per tárgyalásának felfüggesztése indokolt.

A felperes és a II. rendű alperes beadványukban amellet, hogy összefoglalták az elsőfokú bíróság részítése és ítélete vonatkozásában tett korábbi nyilatkozataikat, indokaikat részletesen kifejtve azt is hangsúlyozták, az I. rendű alperes fellebbezési ellenkérelmében a felperes és az I. rendű alperes közötti vállalkozási szerződés jóerkölcsbe ütközés miatti semmissége körében hivatkozott feltételezések nem szolgálhatnak alapul a jelen per tárgyalásának a hűtlen kezelés gyanúja miatt indult nyomozás befejezéséig történő felfüggesztésére, ezzel összefüggésben a fellebbezési ellenkérelem nem tartalmaz az elsőfokú eljárásban már előadottakhoz képest újnak tekinthető konkrét tényelőadást. A felperes továbbá előadta azt is, a pótmunkadíj címén igényelt 101.600 euró megfizetésére másodlagosan a Ptk. 395. § (1) bekezdésére alapítva kártérítés (elmaradt haszon) címén tart igényt.

Az I. rendű alperes előkészítő iratában egyebek mellett továbbra is állította, az általa hivatkozott büntető eljárások befejezéséig a jelen per tárgyalása felfüggesztésének van helye, mert a nyomozás tárgyát a jelen perben is releváns tények megállapítása, bizonyítékok felderítése képezi. Hangsúlyozta továbbá, a nyomozati iratok számára csak az elsőfokú részítélet meghozatalát követően váltak megismerhetővé, ugyanakkor az iratok azt mutatják, hogy a kohó felújítási projektben résztvevő egyes személyek és a felperes között olyan meg nem engedett együttműködés volt, ami miatt a vállalkozási szerződés jóerkölcsbe ütközik.

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság részítése elleni fellebbezés folytán folyamatban lévő ügyet együttes jogorvoslati elbírálás végett egyesítette az elsőfokú ítélet elleni fellebbezés folytán folyamatban lévő másodfokú eljáráshoz.

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság részítéletét és ítéletét a Pp. 253. § (3) bekezdése alapján a fellebbezések, valamint a fellebbezési ellenkérelmek korlátai között bírálta felül, nem képezte a másodfokú eljárás tárgyát a részítéletnek az I. rendű alperes által a tűzálló anyagok szállítására kötött szerződés vonatkozásában előterjesztett semmisségi kifogás megalapozatlanságát megállapító, fellebbezés hiányában a Pp. a 228. § (4) bekezdése szerint jogerős része.

A felperes részítélet elleni fellebbezése megalapozott, ítélet elleni fellebbezése részben megalapozott az alábbiak szerint.

Az elsőfokú bíróság a tényállást a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján érdemben helyesen állapította meg, azonban azokból csak részben vont le helytálló jogi következtetést.

A Fővárosi Ítéltábla – az eljáró bíró kizárását megtagadó végzések elleni felperesi fellebbezésekben előterjesztett panaszokra is figyelemmel – elsődlegesen azt vizsgálta, hogy történt-e olyan eljárási szabálysértés, ami az elsőfokú eljárás megismétlését teszi szükségessé, vizsgálta

továbbá azt is, hogy az I. rendű alperes fellebbezési ellenkérelmében előadottak alapul szolgálnak-e a per tárgyalásának felfüggesztésére a hűtlen kezelés gyanúja miatt indult nyomozás befejezéséig.

A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bszi.) 8. § (1) és (2) bekezdésében foglaltakra is figyelemmel a Pp. 13. § (1) bekezdés e) pontja alkalmazása körében kialakult bírói gyakorlat szerint az eljáró bíró elfogultságának megállapítására csak olyan igazoltan fennálló tények, körülmények szolgálhatnak alapul, amelyekből objektíve, okszerűen következik az, hogy a perbeli jogvita pártatlan elbírálása nem biztosított. A jelen ügyben az eljáró bíró úgy nyilatkozott, hogy nem elfogult. Azt, hogy elfogult lenne, nem igazolja a peres felek között folyamatban lévő, később indult másik perben található, a felperes által hivatkozott hivatalos feljegyzésben rögzített azon nyilatkozata, amelyben a személyével kapcsolatos felperesi kifogásokra tekintettel az eljárás gyors, hatékony és gördülékeny lefolytatása érdekében tartja indokoltnak másik bíró kijelölését. Ugyanígy nem szolgálhat alapul az elfogultság megállapítására a részítélet elleni fellebbezés késedelmes felterjesztése, a bíró magatartása, pervezetése sem. A felperes által hivatkozott további anyagi- és eljárásjogi jogszabálysértések vizsgálata a perben született érdemi határozatok felülbírlata körébe tartozik, így ezek sem alkalmasak az elfogultság igazolására.

Az eljáró bíró személyes érintettségére vonatkozó felperesi hivatkozások feltételezéseken alapulnak, azokat tényszerűen semmi nem igazolja. Mindezek mellett az első fokon eljáró bíróság elnöke tekintetében sem volt megállapítható a Pp. 13. § (1) bekezdés a)-c) pontjai szerinti olyan kizáró ok, amely a Pp. 14.§-a értelmében a bíróság egészének a kizártságát eredményezné. Az elsőfokú részítélet meghozatala után 2016. május 9-én előterjesztett felperesi elfogultsági kifogásban állított eljárás szabálysértések pedig nem elfogultsági, hanem a Pp. 141. §-ában szabályozott, az eljárás elhúzódása miatti kifogás tárgyát képezhetik.

Mindezekre tekintettel az eljáró bíró kizárását megtagadó végzésekkel szembeni felperesi panaszt a Fővárosi Ítéltábla megalapozatlannak találta.

A Pp. 152. § (1) bekezdése alapján a per tárgyalásának felfüggesztésére olyan büntetőbírói vagy államigazgatási hatáskörbe tartozó eljárás jogerős befejezéséig kerülhet sor, amelynek eredménye a perbeli jogvita elbírálásának kifejezetten előkérdését képezi (BDT2010.2261.).

A Pp. 3. § (2) és (3) bekezdésének, 121. § (1) bekezdés c) pontjának, 164. § (1) bekezdésének, 213. § (1) bekezdésének, valamint 215.§-ának a viszontkeresetre és annak elbírálására is irányadó rendelkezései értelmében a viszontkeresettel érvényesített jog alapjául szolgáló tények előadásának, az azokra vonatkozó bizonyítékok rendelkezésre bocsátásának kötelezettsége az alperesre hárul, a viszontkereset elbírálásakor a bíróság az érvényesített jog mellett az annak alapjául szolgáló tényelőadásokhoz is kötve van, tényelőadásai bizonyításának esetleges sikertelensége az alperest terheli.

Az I. rendű alperes viszontkeresetében, valamint az ide egyesített külön perben előterjesztett keresetében arra a tényállításra alapítva terjesztett elő a közte és a felperes közötti vállalkozási szerződés, valamint a felperes és a II. rendű alperes közötti alvállalkozási szerződés jóerölcsbe ütközés miatti semmisség megállapítása iránti igényt, hogy a szerződések megkötésével a felperes anélkül kívánt a vállalkozási szerződés szerinti kivitelezési feladatai vállalkozási szerződés szerinti ellenértéke és e munkák elvégzéséért a II. rendű alperesnek kifizetendő alvállalkozói díj közötti különbözetként haszonhoz jutni, hogy tényleges kivitelezési tevékenységet végzett volna, arra nem is lett volna képes, a kivitelezési munkákat ténylegesen a II. rendű alperes végezte volna el.

Az elsőfokú eljárás során a szerződések jóerölcsbe ütközés miatti semmissége körében az I. rendű alperes további konkrét tényelőadást az elsőfokú bíróság felhívása ellenére sem terjesztett elő, nem merültek fel olyan tények, amelyeknek a hűtlen kezelés miatt folyamatban lévő büntetőeljárásban történő tisztázása a jelen per eldöntése szempontjából előkérdésnek minősülhetett volna és így

alapul szolgálhatott volna a nyomozás befejezéséig a per tárgyalásának felfüggesztésére, amint azt részítélete indoklásában egyebekben az elsőfokú bíróság is helytállóan megállapította.

A jelen per tárgyát a vállalkozási szerződés semmissége körében annak eldöntése képezi, hogy az I. rendű alperes által állított okból a szerződés nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközik-e vagy sem, ez pedig attól függetlenül elbíráható, hogy a szerződés megkötésével összefüggésben a Btk.-ban írt valamely törvényi tényállás is megvalósult-e. Az I. rendű alperes által hivatkozott büntetőeljárások kimenetele ezért sem képezi előkérdését a perbeli jogvita elbírálásának (BDT2016.3606.), figyelemmel arra is, hogy a szerződések jóerkölcsbe ütközés miatti semmissége körében ráháruló tényelőadási és bizonyíték szolgáltatási kötelezettsége teljesítését az I. rendű alperes nem teheti függővé a büntetőeljárások eredményétől. A per tárgyalásának felfüggesztését ezért a Fővárosi Ítélőtábla sem találta indokoltnak.

Az elsőfokú bíróság részítéletéből egyértelműen megállapítható, hogy abban kizárólag az I. rendű alperes által a vállalkozási szerződés jóerkölcsbe ütközés miatti semmisségével kapcsolatos igény érvényesítése iránt előterjesztett viszontkeresetet, valamint az ide egyesített külön perben az alvállalkozási szerződés semmisségének megállapítása iránt előterjesztett keresetet bírálta el, a felperes kereseti kérelmének vizsgálata a részítéletnek nem képezte tárgyát.

A felperes ezért megalapozatlanul állította azt, hogy az elsőfokú bíróság túlterjeszkedett a kereseti kérelmén, illetve azt nem bírálta el teljeskörűen. Az iratokból megállapíthatóan az elsőfokú bíróság az I. rendű alperes viszontkeresetén sem terjeszkedett túl, mert módosított viszontkeresetében az I. rendű alperes az érvénytelenség jogkövetkezményeként a vállalkozási szerződés hatályossá nyilvánítását és annak megállapítását is kérte, hogy a vállalkozási szerződés alapján nem áll fenn díjtartozása a felperes felé.

Az eljárási szabálysértések körében a felperes ugyancsak alaptalanul kifogásolta a hűtlen kezelés gyanúja miatt indult nyomozati eljárásban készült igazságügyi szakértői vélemény felhasználásának elmaradását. A részítélet indoklásából ugyanis egyértelműen megállapítható, hogy az elsőfokú bíróság – a korábban már kifejtettek szerint helytállóan – arra az álláspontra helyezkedett, hogy a szerződések jóerkölcsbe ütközés miatti semmisségének vizsgálata körében a büntetőeljárás során nem merült fel olyan tény, amely a jelen per eldöntése szempontjából előkérdésnek minősülne. Ebből következően a szerződések jóerkölcsbe ütközés miatti semmissége vonatkozásában a büntetőeljárás tárgyát képező tényekkel összefüggésben a büntetőeljárásban rendelkezésre álló bizonyítékoknak, így a nyomozó hatóság által beszerzett igazságügyi szakértői véleménynek nem volt, nem lehetett jelentősége. Egyebekben maga a felperes sem jelölte meg azt, hogy melyek azok a per eldöntése szempontjából releváns tények, amelyek tisztázása szükségessé teszi a büntetőeljárásban beszerzett igazságügyi szakértői vélemény megismerését.

Hatályon kívül helyezésre okot adó eljárási szabálysértés, valamint a per tárgyalásának felfüggesztésére alapul szolgáló körülmények hiányában a Fővárosi Ítélőtábla a fellebbezéseket érdemben vizsgálta.

A részítélet elleni fellebbezésében a felperes megalapozatlanul vitatta a perbeli vállalkozási szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti igény viszontkeresettel történő érvényesíthetőségét, a vállalkozási szerződés, valamint az alvállalkozási szerződés vonatkozásában a megállapítási kereset eljárásjogi feltételeinek fennálltát, továbbá a vállalkozási szerződés megszűnését követően az érvénytelenség megállapítása iránti igény érvényesítésének lehetőségét.

A viszontkereset előterjesztésének általános feltételeit megállapító Pp. 147. § (1) bekezdése anyagi jogi feltételként azt írja elő, hogy a viszontkeresettel érvényesíteni kívánt jognak a felperes

keresetével azonos vagy azzal összefüggő jogviszonyból kell erednie, vagy a viszontkereset tárgyát képező követelésnek a felperes kereseti követelésével szemben beszámításra alkalmasnak kell lennie, míg eljárásjogi feltételként azt, hogy a viszontkereset előterjesztésére az elsőfokú ítélet meghozatalát megelőző tárgyalás berekesztéséig kerüljön sor, továbbá ne irányuljon a per elhúzására. Egyebekben a viszontkeresetre – eltérő jogszabályi rendelkezés hiányában – a keresetre vonatkozó szabályok az irányadók, vagyis viszontkereset útján minden olyan anyagi jogi igény érvényesíthető, mely egyébként kereset tárgyát képezheti. Ebből következően a feltételek fennállta esetén viszontkeresettel megállapítási, így a szerződés érvénytelenségének megállapítására irányuló igény érvényesítésére is sor kerülhet.

A szerződés érvénytelensége – amint azt az 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 2. pontja és az ahhoz fűzött indoklás is rögzíti – azt jelenti, hogy a szerződéshez nem fűződnek a felek által célzott joghatások, arra nem lehet jogot alapítani. Ebből az is következik, hogy a szerződés érvénytelensége a szerződésszegésből eredő igények, így a szerződésszegéssel okozott kár megtérítése iránti igény érvényesítését is kizárta teszi. Abban az esetben, ha az érvénytelen szerződésre alapítva valamelyik szerződő fél szerződésszegésből eredő kártérítési igény érvényesítése iránt pert indít a szerződés másik alanyával szemben, a perben az alperes a Pp. 139. §-ában foglaltak szerinti érdemi védekezésében akkor is hivatkozhat kifogásként a szerződés érvénytelenségére, illetve viszontkeresetet terjeszthet elő a szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt, ha olyan ok következett be, amely egyébként az érvényesen létrejött szerződés megszűnését eredményezné.

Mindezekre tekintettel nem tévedett az elsőfokú bíróság, amikor a perbeli vállalkozási szerződés érvénytelensége iránti I. rendű alperesi viszontkeresetet, valamint az alvállalkozási szerződés érvénytelenségének megállapítására irányuló, a jelen perhez egyesített külön perben előterjesztett I. rendű alperesi keresetet érdemi elbírálásra alkalmasnak találta.

Ugyanakkor a megállapítási viszontkereset vonatkozásában az elsőfokú bíróság részítéletének indokolását a Fővárosi Ítéltábla az 5/2013. PJE határozat 1. pontjában és ahhoz kapcsolódó indokolásban foglaltakra utalva azzal egészíti ki, hogy a Ptk. 239/A. §-ában szereplő önálló jogszabályi felhatalmazásra tekintettel a szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt viszontkeresetet – illetve az alvállalkozási szerződés vonatkozásában külön perben keresetet – előterjesztő I. rendű alperes mentesül a Pp. 123. §-ában meghatározott feltételek fennálltának igazolása alól. A perbeli esetben egyébként a vállalkozási szerződés érvénytelensége iránti igény tekintetében a Pp. 123. §-ában meghatározott feltételek fennálltát az I. rendű alperesnek azért sem kellett igazolnia, mert az iratokból megállapíthatóan a 128. sorszám alatti tárgyalási jegyzőkönyvben rögzítetten akként módosította viszontkeresetét, hogy az érvénytelenség megállapítása mellett az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonását, a szerződés hatályossá nyilvánítását is kérte.

A vállalkozási szerződés jóerkölcsbe ütközés miatti semmiségét vizsgálva az elsőfokú bíróság a részítélet elleni felperesi fellebbezésben előadottakkal szemben a bizonyítékokat okszerűen mérlegelve helytállóan állapította meg azt, hogy a felperes és az I. rendű alperes közötti vállalkozási szerződés nem minősül a Ptk. 401. §-a szerinti fővállalkozási szerződésnek, különös tekintettel arra, hogy a kohó felújításával összefüggésben a vállalkozási szerződés tárgyát képező kivitelezési munkákon felül jelentős kivitelezési munkák elvégzése, a felújításhoz szükséges eszközök, anyagok biztosítása, más vállalkozók munkaterületre történő beléptetésének koordinálása az I. rendű alperes feladatát képezte. Ezzel összefüggésben a Fővárosi Ítéltábla teljes mértékben egyetért az elsőfokú bíróság részítélete jogi indokolásában foglaltakkal, azt kiegészíteni nem kívánja.

Tévedett azonban az elsőfokú bíróság, amikor a vállalkozási szerződés jóerkölcsbe ütközés miatti semmisségét állapította meg.

Az elsőfokú bíróság a vállalkozási szerződést a felperes szerződéssel elérni kívánt céljára tekintettel azért találta nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközőnek, mert azt állapította meg, hogy a felperes annak tudatában vállalta el a szerződés szerinti kivitelezési munkákat, hogy nem fog érdemleges saját munkát végezni, a kivitelezési munkák döntő hányadát alvállalkozója fogja teljesíteni a vállalkozási szerződés szerinti vállalkozói díjnál jelentősen alacsonyabb díjért, ily módon anélkül realizált volna extra profitot, hogy jelentős érdemi munkát végzett volna. Ezzel szemben a Fővárosi Ítéltábla álláspontja szerint a szerződéskötés körülményeire, a szerződés tárgyát képező szolgáltatásokra, a szerződés alapján elvégzendő kivitelezési munkák jellegére, teljesítési határidejére figyelemmel a vállalkozási szerződés jóerkölcsbe ütközés miatti semmissége nem állapítható meg az alábbiak szerint.

A rendelkezésre álló adatokból, bizonyítékokból megállapíthatóan a perbeli esetben a vállalkozási szerződés megkötését pályázatadás előzte meg, amelynek során a felperest az I. rendű alperes kérte fel a kiírás szerinti tervezési és kivitelezési feladatokra vonatkozó ajánlat megtételére. Az I. rendű alperes tehát maga is alkalmasnak találta a felperest a pályázati kiírás szerinti feladatok teljesítésére. Egyebekben a felperes teljesítésre való alkalmasságát bizonyítják a perben általa csatolt referencialisták és a perbeli időszakban az I. rendű alperes vezérigazgatói tisztségét betöltő ... tanúvallomása is.

Az is egyértelműen megállapítható, hogy a felperes mellett csak egy másik cég nyújtott be ajánlatot. E két ajánlat közül az I. rendű alperes azért a felperesét fogadta el, mert a vállalkozói díj tekintetében kedvezőbb volt, továbbá a felperesi ajánlat szerinti vállalkozói díjat a saját szakemberei által készített előzetes kalkulációra is figyelemmel reálisnak tartotta. Ugyanakkor a pályázatok értékelése során az I. rendű alperes sem a felperesi ajánlat szerinti vállalkozói díj profittartalmának, sem annak nem tulajdonított jelentőséget, hogy a felperes kiket kíván bevonni alvállalkozóként a szerződés teljesítése során. A felperes nyertes pályázata alapján megkötött vállalkozási szerződés szerinti vállalkozói díjat mindezekre figyelemmel reális piaci árnak kell tekinteni.

A rendelkezésre álló adatok, bizonyítékok alapján nem kétséges az sem, hogy a felperes és az I. rendű alperes közötti vállalkozási szerződés tárgyát képező tervezési és kivitelezési feladatokat a szerződő felek jogi értelemben oszthatatlan szolgáltatásnak tekintették, mivel a felperes egységes szolgáltatásként vállalta a tervezési és kivitelezési munkák teljesítését, a vállalkozási szerződésben egyösszegű átalánydíjként meghatározott vállalkozói díj pedig egységesen a tervezési és a kivitelezési feladatok szerződésszerű teljesítésének ellenértékéeként került meghatározásra.

A bonyolult tervezési feladatokat nem vitásan a felperes végezte el, a kivitelezési munkákra pedig a rendelkezésre álló bizonyítékok szerint azért kötött alvállalkozási szerződést, mert ezen komplex feladatok teljesítése speciális szakértelmet igényelt, a kivitelezési határidő pedig nagyon rövid volt. Ugyanakkor a kivitelezési munkákhoz kapcsolódóan a felperesre hárult volna a II. rendű alperes nagy létszámú munkavállalói Magyarországra utazásának megszervezése, számukra szállás, étkezés, valamint egyéb szolgáltatások biztosítása, az ezzel kapcsolatos költségek viselése, illetve előzetes finanszírozása. A felperes ily módon a vállalkozási szerződés szerinti kivitelezési munkákkal összefüggésben is nyújtott érdemi szolgáltatást.

A Fővárosi Ítéltábla álláspontja szerint mindezen körülményeket figyelembe véve nem volt megállapítható, hogy a vállalkozási szerződés megkötésével a felperesnek az lett volna a célja, hogy jelentős érdemi munkavégzés nélkül jusson extraprofithoz. Az elsőfokú bíróság tévesen jutott ezzel ellentétes következtetésre, arra alapítva tévesen állapította meg a vállalkozási szerződés jóerkölcsbe ütközés miatti semmisségét és nyilvánította a szerződést a határozathozatalig hatályossá.

A vállalkozási szerződés jóerkölcsbe ütközés miatti semmisségével összefüggésben az I. rendű alperes az elsőfokú eljárás során nem tett konkrét tényelőadást olyan további tényekre nézve, amelyek többlettényállásként alapul szolgálhatnának a jóerkölcsbe ütközés miatti semmisség megállapítására, az ebben a körben a másodfokú eljárásban előterjesztett nyilatkozatok,

bizonyítékok pedig a Pp. 235. § (1) bekezdésében foglaltakra tekintettel nem vehetők figyelembe.

Mindezekre tekintettel a Fővárosi Ítéltábla az I. rendű alperes által a felperes és az I. rendű alperes közötti vállalkozási szerződés jóerkölcsbe ütközés miatti semmisségére alapított érvénytelenségi viszontkeresetet megalapozatlannak találta.

Arra figyelemmel azonban, hogy az I. rendű alperes viszontkeresetében a vállalkozási szerződés érvénytelenségének megállapítását a jóerkölcsbe ütközés miatti semmisségre hivatkozásának megalapozatlansága esetére másodlagosan – eshetőlegesen – feltűnő értékaránytalanságra, valamint tévedésre, mint megtámadási okokra hivatkozással is kérte, a szerződés jóerkölcsbe ütközés miatti semmissége hiányában nem mellőzhető a megtámadási okokra alapított érvénytelenségi viszontkereset elbírálása érdekében az elsőfokú eljárás megismétlése. A vállalkozási szerződés érvénytelenségével kapcsolatos igény érvényesítésére irányuló viszontkereseti kérelmek eshetőlegessége ugyanakkor látszólagos keresethalmazatot eredményez, így módon a viszontkereset tárgyát nem egymástól függetlenül, önállóan elbírálnak igények képezik, aminek következtében az elsődleges viszontkereseti kérelem részítélettel történő önálló elbírálásának, elutasításának a Pp. 213. § (1) bekezdése szerinti feltételei nem állnak fenn. A vállalkozási szerződés érvénytelenségét megállapító részítéleti rendelkezés tekintetében ezért a Pp. 252. § (3) bekezdése alapján a részítélet hatályon kívül helyezésének és a megtámadási okokra alapított érvénytelenségi viszontkereset elbírálása körében az elsőfokú bíróság újabb eljárásra és újabb határozat hozatalára utasításának volt helye.

Tévedett az elsőfokú bíróság akkor is, amikor részítéletében a felperes és II. rendű alperes közötti alvállalkozási szerződés jóerkölcsbe ütközés miatti semmisségének megállapítása iránt az ide egyesített külön perben előterjesztett I. rendű alperesi keresetet érdemben vizsgálva arra a következtetésre jutott, hogy az I. rendű alperesnek jogi érdeke fűződik a felperes és a II. rendű alperes közötti alvállalkozási szerződés semmisségének megállapításához.

A Ptk. 234. §-ának (1) bekezdése értelmében a semmis szerződés érvénytelenségére – ha a törvény eltérően nem rendelkezik – bárki határidő nélkül hivatkozhat.

A Pp. 3.§ (1) bekezdése szerint a bíróság a polgári ügyekben felmerült jogvitát erre irányuló kérelem esetén bírálja el. Ilyen kérelmet – ha törvény eltérően nem rendelkezik – csak a vitában érdekelt fél terjeszthet elő.

Az idézett jogszabályi rendelkezések alkalmazása körében kialakult bírói gyakorlat szerint a szerződés semmissége iránt a szerződő feleken kívülálló harmadik személy akkor indíthat pert, perbeli legitimációja akkor állapítható meg, ha az igény érvényesítéséhez védendő jogi érdeke fűződik, a jogi érdek fennálltát a bíróság hivatalból vizsgálja, annak hiányában a kereset érdemi, ítélettel történő elutasításának van helye [2/2010. (VI. 28.) PK vélemény 10. a. pont és az ahhoz fűzött indokolás].

A bírói gyakorlat szerint az igény perben történő érvényesítéséhez fűződő jogi érdeke annak áll fenn, akinek jogait a jogvita mikénti eldöntése közvetlenül érinti, aki a bíróság döntése következtében jogot szerez, kötelezettségtől szabadul, vagy jogvédelmet nyerhet.

A perbeli esetben a felperes és a II. rendű alperes közötti alvállalkozási szerződés semmisségének a bíróság ítéletével történő esetleges megállapítása nem vonja maga után a felperes és az I. rendű alperes közötti vállalkozási szerződés semmisségét, egyéb okból sem eredményezi az I. rendű alperes mentesülését a vállalkozási szerződés teljesítésének lehetetlenülésére alapítva a felperesi keresetben vele szemben szerződésszegésből eredő kártérítés jogcímén érvényesített követelés teljesítésének kötelezettsége alól. Ilyen jogkövetkezmény az alvállalkozási szerződés semmisségének ítéleti megállapításához annak ellenére sem kapcsolódik, hogy a vállalkozási szerződés teljesítésének lehetetlenüléséből eredő kárát a felperes a vállalkozási szerződés és az alvállalkozási szerződés szerinti vállalkozói díj különbözetéből kiindulva határozta meg. A felperes

ugyanis nem az alvállalkozási szerződésre, hanem a vállalkozási szerződésre alapítja keresetét, az alvállalkozási szerződés alapján az alvállalkozónak fizetendő díjat csak az elmaradt haszon számításakor a vállalkozási szerződésből eredő árbevétel csökkentő kalkulált költségek egyikeként veszi figyelembe.

Az elsőfokú bíróság ítélete indokolásában hivatkozott körülmények mindezekre tekintettel nem alapozzák meg az I. rendű alperes jogi érdekét a felperes és a II. rendű alperes közötti alvállalkozási szerződés semmissége iránti igény érvényesítésére. Ebben a körben az I. rendű alperes védendő jogi érdekének fennálltát az általa hivatkozott azon további körülmények sem alapozzák meg, hogy a kivitelezési munkákat részére, az ő tulajdonában lévő létesítményen ténylegesen a II. rendű alperes teljesítette volna, így az alvállalkozási szerződés teljesítése is az I. rendű alperes érdekkörébe tartozik.

Mindezekre tekintettel a felperes és a II. rendű alperes közötti alvállalkozási szerződés jóerkölcsbe ütközés miatti semmisségének megállapítása iránt a jelen perhez egyesített külön perben előterjesztett I. rendű alperesi keresetet az elsőfokú bíróságnak az igényérvényesítési jogosultság – perbeli legitimáció – hiányában részítéletében el kellett volna utasítania, ebben a részében ezért a részítélet megváltoztatásának és az I. rendű alperes érvénytelenségi keresete elutasításának volt helye.

Az elsőfokú bíróság ítélete elleni felperesi fellebbezésre nézve a Fővárosi Ítéltábla álláspontja a következő.

Az elsőfokú bíróság részítéletének meghozatalát megelőzően a felperes módosított keresetét szerződésszegéssel okozott kár, elmaradt haszon megtérítése iránt terjesztette elő azt állítva, hogy az I. rendű alperes jogszerűtlen elállása miatt lehetetlenült a közte és az I. rendű alperes közötti vállalkozási szerződés kivitelezési munkákra vonatkozó részének, valamint a tűzálló anyagok szállítására kötött szerződésnek a teljesítése, az ebből eredő elmaradt hasznát és késedelmi kamatát az I. rendű alperes kártérítés címén tartozik megfizetni elsődlegesen a Ptk. 312. § (3) bekezdése, másodlagosan a Ptk. 395. §-a alapján.

Az I. rendű alperes a per megindulásától kezdve mindvégig a jogalap és az összecszerűség tekintetében egyaránt vitatta a felperes kártérítési igényét, egyebek mellett azt állítva, hogy a felperes által csatolt kalkulációk, okiratok sem a kár bekövetkeztének, sem összecszerűségének bizonyítására nem alkalmasak. Ellenkérelmében, majd pedig viszontkeresetében továbbá hivatkozott arra is, hogy a vállalkozási szerződés elsődlegesen a jóerkölcsbe ütközés miatti semmissége, másodlagosan a vállalkozói díj tekintetében fennálló feltűnő értékaránytalanság, valamint tévedés miatt érvénytelen, a vállalkozási szerződés érvénytelensége folytán a tűzálló anyagok szállítására kötött szerződés is érvénytelen, így ezekre a szerződésekre szerződésszegésből eredő igény nem alapítható.

Az I. rendű alperes ellenkérelmében, illetve viszontkeresetében előadottakra tekintettel a szerződésszegésre alapított kártérítési kereset jogalapjának vizsgálata körében mindenekelőtt annak tisztázása szükséges, hogy létrejött-e a szerződő felek között a célzott joghatás kiváltására alkalmas érvényes szerződés, ennek hiányában ugyanis a szerződésre jogot alapítani, a szerződésből, annak megszűnéséből eredő igényt érvényesíteni nem lehet, a szerződés érvénytelensége önmagában a szerződésszegésből eredő igény érvényesítésére irányuló kereset elutasítására vezet.

Tekintettel arra, hogy a korábban már kifejtettek szerint a felperes és az I. rendű alperes közötti vállalkozási szerződés jóerkölcsbe ütközés miatti semmissége nem volt megállapítható és e szerződés vonatkozásában az I. rendű alperes megtámadási okokra alapított érvénytelenségi viszontkeresetének elbírálása érdekében az elsőfokú eljárás megismétlése szükséges, a felperes keresete a vállalkozási szerződés részleges lehetetlenülése miatti kártérítési igény vonatkozásában

sem bírálható el érdemben, ezért e kereseti kérelem tekintetében is szükséges az elsőfokú eljárás megismétlése.

A tűzálló anyagok szállítására kötött szerződéssel kapcsolatos I. rendű alperesi semmisségi kifogás megalapozatlanságát megállapító részében ugyanakkor az elsőfokú bíróság részitétele fellebbezés hiányában jogerőre emelkedett, így e szerződés érvénytelensége a jelen perben a továbbiakban már nem vitatható. A Fővárosi Ítéltábla ezért az elsőfokú bíróság ítéletének a tűzálló anyagok szállítására kötött szerződés lehetetlenülésére alapított kártérítési igényt elutasító rendelkezését érdemben bírálta felül.

A kár bekövetkeztének és összecszerűségének I. rendű alperesi vitatásából következően e kereseti kérelemmel összefüggésben a Ptk. 318. § (1) bekezdése szerint a szerződésszegésből eredő kártérítési felelősségre is irányadó Ptk. 339. § (1) bekezdésében, a Pp. 3. § (3) bekezdésében, 163. § (1) és (2) bekezdésében, valamint 164. § (1) bekezdésében foglaltak alapján a kár bekövetkeztének – mint az általános polgári jogi kártérítési felelősség jogalapja körében releváns konjunktív feltételek egyikének –, továbbá a kár összecszerűségének bizonyítása is a felperesre hárult.

Az elmaradt haszon, mint kár bekövetkezte, összecszerűsége megállapításához nyilvánvalóan olyan különleges szakértelem szükséges, amellyel a bíróság nem rendelkezik, ezért ezek vizsgálata a Pp. 177. § szerinti szakértői bizonyítást tesz szükségessé. A jelen per a pertárgy értékére tekintettel a Pp. XVI. fejezetében szabályozott kiemelkedő jelentőségű pernek minősül, a Pp. 386/J. §-a értelmében az elsőfokú bíróságot nem terhelte a Pp. 3. § (3) bekezdése szerinti, az 1/2009. (VI. 24.) PK vélemény 7. pontjában foglaltakra figyelemmel adott esetben a szakértői bizonyítás szükségességére is kiterjedő előzetes tájékoztatási kötelezettség a bizonyításra szoruló tényekre, a bizonyítási teherre, illetve a bizonyítás sikertelenségének jogkövetkezményeire nézve.

A kár bekövetkeztének, összecszerűségének bizonyítására a felperes nem indítványozta szakértői bizonyítás elrendelését, kifejezetten úgy nyilatkozott (139. számú jegyzőkönyv), nincs erre irányuló bizonyítási indítványa, a rendelkezésre álló bizonyítékok alátámasztják követelését, további bizonyítás felvétele nem szükséges.

Mindezekre tekintettel a tűzálló anyagok szállítására vonatkozó szerződés teljesítésének lehetetlenülése miatti kártérítési igény elutasítását önmagában az a körülmény megalapozza, hogy a kár bekövetkezte és összecszerűsége körében ráháruló bizonyítási kötelezettségének a felperes nem tett eleget, érdemben helytálló ezért az elsőfokú bíróság ítéletének e kereseti kérelmet elutasító rendelkezése.

Érdemben helyesen döntött az elsőfokú bíróság akkor is, amikor a pótmunkadíj címén további 101.600 euró megfizetése iránt előterjesztett keresetet is megalapozatlannak találta, ennek indokai azonban a Fővárosi Ítéltábla álláspontja szerint az elsőfokú ítélet indokolásában foglaltaktól eltérően az alábbiak.

Erre vonatkozóan a felperes a Pp. 146. § (1) bekezdése szerinti határidőn belül, még azt megelőzően terjesztette elő a keresetmódosítást, hogy a kereset tárgyában történő döntéshozatalt megelőzően az elsőfokú bíróság berekesztette volna a tárgyalást. A keresetmódosítás Pp. 146. § (1) bekezdésében meghatározott anyagi jogi feltételei is fennálltak, ezért nem volt eljárásjogi akadálya e kereseti kérelem elbírálásának.

A felperes arra alapította a pótmunkadíj iránti igényét, hogy mivel az I. rendű alperes azt követően, hogy 2012. július 24-én kelt levelében kezdeményezte a vállalkozási szerződés műszaki tartalmának módosítását, és anélkül, hogy a módosított tervek elkészítésére a felperes 2012. október 31-én kelt levelében közölt árajánlatára nyilatkozott volna, a felperes által elkészített módosított terveket 2012. december 19-én átvette, egyértelműen megállapítható, hogy az I. rendű alperes pótmunkaként megrendelte a már elkészült tervek áttervezését és elfogadta a felperes erre vonatkozó árajánlatát,

ezért a vállalkozási szerződés szerinti tervezési feladatok teljesítéséért már kifizetett díjon felül további 101.600 eurót tartozik megfizetni.

Ezzel szemben a perben rendelkezésre álló adatok, okirati bizonyítékok alapján az volt megállapítható – a részítélet meghozatalát megelőzően az elsőfokú eljárás során maga a felperes is azt adta elő –, hogy miután az I. rendű alperes 2012. július 24-i levelében kezdeményezte a műszaki tartalom tekintetében a vállalkozási szerződés módosítását, a többlet tervezési feladatok teljesítésével összefüggésben közölt felperesi többletdíj igényre nézve pedig nem nyilatkozott, a felperes 2012. december 5-én kelt levelében a tervezési feladatokat teljes terjedelmükben készre jelentette, azokról kiállította a számláit, amelyeket az I. rendű alperes befogadott és maradéktalanul kiegyenlített.

A perben ugyanakkor semmilyen adat, bizonyíték nem áll rendelkezésre arra nézve, hogy a többlet tervezési feladatokból eredő többletdíjazás iránti igényét a felperes a 2012. november 6-án küldött levelét követően a tervezési feladatok készre jelentéséig, majd az azokra vonatkozó számlák kiállításáig, illetve a módosított műszaki tartalomnak megfelelő („módosított”) tervek 2012. december 19-én történt átadásáig, majd ezt követően a pótmunkadíj megfizetése iránti keresetmódosítás előterjesztéséig az I. rendű alperes felé bármikor jelezte volna. Ezzel szemben a részítélet meghozatalát megelőzően az elsőfokú eljárásban a felperes maga is úgy nyilatkozott, a tervezési díjjal kapcsolatban nincs további igénye, az eredeti kereseti kérelmét ezért szállította le a részére a perindítást követően kifizetett, a tervezési díjra eső összeggel.

A Fővárosi Ítéltábla álláspontja szerint mindezek alapján az állapítható meg, hogy a módosuló műszaki tartalomnak megfelelő („módosított”) tervek elkészítését (az áttervezést) a felek nem külön díjazandó pótmunkának, hanem olyan tervezési feladatnak tekintették, amelynek ellenértékére a vállalkozási szerződés szerinti vállalkozói díj tervezési feladatokra eső része – annak átalánydíj jellegére is figyelemmel – fedezetet nyújt. Azt pedig, hogy a módosuló műszaki tartalomnak megfelelő tervek elkészítését az I. rendű felperes pótmunkaként megrendelte volna, a perbeli adatok, bizonyítékok nem támasztják alá. A pótmunkadíj címén előterjesztett kereseti kérelem ezért megalapozatlan.

A felperes az elsőfokú eljárásban a 101.600 euró megfizetése iránti keresetét egyértelműen és határozottan pótmunkadíj címén terjesztette elő, ezen követelése vonatkozásában a másodfokú eljárásban kártérítés, elmaradt haszon címén előterjesztett igény a Pp. 247. § (1) bekezdése szerint meg nem engedett keresetmódosításnak minősül, így érdemben nem volt elbírálható.

Mindezekre tekintettel a Fővárosi Ítéltábla a Pp. 213. § (2) bekezdésének alkalmazásával részítéletet hozott; az elsőfokú bíróság részítéletét a felperes és a II. rendű alperes közötti alvállalkozási szerződés érvénytelenségét megállapító rendelkezés tekintetében a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján megváltoztatta és az e szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt az I. rendű alperes által az ide egyesített külön perben előterjesztett kereseti kérelmet elutasította, míg a felperes és az I. rendű alperes közötti vállalkozási szerződés érvénytelenségét megállapító rendelkezés tekintetében a részítéletet a Pp. 252. § (3) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte és ebben a körben – megtámadási okokra alapított érvénytelenségi viszontkereset elbírálására – az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította; az elsőfokú bíróság ítéletének a tűzálló anyagok szállítására kötött szerződés teljesítésének lehetetlenülésére alapított kártérítési igény, valamint a pótmunkadíj iránti igény tekintetében a felperes keresetét elutasító rendelkezését – eltérő jogi indokolással – a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján helybenhagyta, míg ezt meghaladóan az ítéletet a Pp. 252. § (3) bekezdése alapján a perköltségre is kiterjedően hatályon kívül helyezte és ebben a keretben – a vállalkozási szerződés teljesítésének részleges lehetetlenülésére alapított kártérítési igény elbírálására – az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította.

A megismételt eljárásban az elsőfokú bíróságnak mindenekelőtt az I. rendű alperes által a közte és a felperes közötti vállalkozási szerződés érvénytelensége iránt a megtámadási okokra alapítva előterjesztett viszontkeresetet elbírálv a vállalkozási szerződés érvénytelensége kérdésében kell állást foglalnia, ennek eredményétől feltételezetten kell vizsgálnia a vállalkozási szerződés részleges lehetetlenülése miatti kártérítési igény megalapozottságát, a kártérítés Ptk. 339. § (1) bekezdésében meghatározott konjunktív feltételeinek fennálltát.

Az elsőfokú bíróság részítélete elleni fellebbezés eredményessége folytán a felperes és a II. rendű alperes pernyertes lett a felperes és II. rendű alperes közötti alvállalkozási szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt az I. rendű alperes által az ide egyesített külön perben előterjesztett kereseti kérelem vonatkozásában, a Fővárosi Ítéltábla ezért ezzel összefüggésben a Pp. 239. §-a értelmében alkalmazandó Pp. 78. § (1) bekezdése alapján az I. rendű alperest kötelezte a felperes és a II. rendű alperes mint együttes jogosultak 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (2) és (5) bekezdése alkalmazásával 297.000.000 forint pertárgyérték alapján megállapított ügyvédi munkadíjból álló első- és másodfokú részperkötségének megfizetésére, továbbá a II. rendű alperes felülvizsgálati eljárásban felmerült költsége megfizetésére.

Az elsőfokú bíróság ítélete elleni fellebbezés részbeni eredményessége folytán a tűzálló anyagok szállítására kötött szerződés teljesítésének lehetetlenülésére alapított kártérítési igény, valamint a pótmunkadíj iránti igény tekintetében pervesztes felperest a Fővárosi Ítéltábla ugyancsak a Pp. 239. §-a szerint alkalmazandó Pp. 78. § (1) bekezdése alapján kötelezte az I. rendű alperes 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (2) és (5) bekezdése alkalmazásával 720.344.900 forint pertárgyérték alapján megállapított ügyvédi munkadíjból álló első- és másodfokú részperkölsége megfizetésére.

A Fővárosi Ítéltábla a jelen részítélettel el nem bíralt igények – a felperes és az I. rendű alperes közötti vállalkozási szerződés érvénytelensége iránti I. rendű alperesi viszontkereset, a felperes és az I. rendű alperes közötti vállalkozási szerződés részleges lehetetlenülésére alapított felperesi kártérítési igény –tekintetében a felperes és az I. rendű alperes másodfokú perköltségét a Pp. 252. § (4) bekezdése alapján csupán megállapította; ennek során arra figyelemmel, hogy a lerovandó jogorvoslati illeték mind a részítélet, mind az ítélet elleni fellebbezés esetén az el nem bíralt igények tekintetében is meghaladja az 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 46. § (1) bekezdése szerinti maximumot, így annak viselése kérdésében a pernyertesség-pervesztesség arányának megfelelően csak a kereset és a viszontkereset teljeskörű elbírálasakor lehet dönten, a részítélet elleni fellebbezésen, valamint az ítélet elleni fellebbezésen bélyegben lerótt jogorvoslati illeték teljes összegét a felperes másodfokú részperkölségeként vette figyelembe, míg a felperes és az I. rendű alperes ügyvédi munkadíjból álló másodfokú részperkölségét a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (2), (5) és (6) bekezdése alkalmazásával az el nem bíralt kereset, illetve viszontkereset szerinti pertárgyérték alapján mérsékelt összegben állapította meg az elvégzett ügyvédi tevékenység mellett arra is figyelemmel, hogy ezen igények érdemi elbírálása a másodfokú eljárásnak nem képezte tárgyát. Ezen költségek viseléséről az elsőfokú bíróságnak kell majd határoznia az eljárást befejező határozatában.

Ugyancsak az eljárást befejező határozatában kell döntenie az elsőfokú bíróságnak a lerótt kereseti és viszontkereseti illeték, a megismételt eljárás tárgyát képező igények érvényesítésével kapcsolatos elsőfokú ügyvédi munkadíj, továbbá a Fővárosi Ítéltábla korábban meghozott részítéletével kapcsolatban lefolytatott felülvizsgálati eljárásban a felperes, illetve az I. rendű alperes javára a Kúria határozatában megállapított felülvizsgálati költség viseléséről.

Budapest, 2017. november 6.

. Kurucz Zsuzsánna s.k.
a tanács elnöke

. Felker László s.k.
előadó bíró

Levek Istvánné dr. s.k.
bíró